

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
ÂŞIK VEYSEL HATIRASINA
GELENEK VE EDEBİYAT ÖZEL SAYISI
YIL 9, EKİM 2023

Dr. Öğr. Üyesi Sinan CEREYAN

Dicle Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü
Diyarbakır/TÜRKİYE
sinancereyan1986@gmail.com

ORCID

**ÂŞIK VEYSEL'İN "ÇİĞDEM DER
Kİ" ŞİİRİNDE ÇİÇEKLER:
ÇİĞDEM, LÂLE, SÜMBÜL VE
NEVRUZ**

FLOWERS IN ÂŞIK VEYSEL'S
POETRY "ÇİĞDEM DER Kİ":
CROCURS TULIP, HYACINTH AND
NOWRUZ FLOWER

Makale Türü: Araştırma Makalesi
Yükleme Tarihi: 15.06.2023
Kabul Tarihi: 23.07.2023
Yayımlanma Tarihi: 01.10.2023

Article Information: Research Article
Received Date: 15.06.2023
Accepted Date: 23.07.2023
Date Published: 01.10.2023

İntihal / Plagiarism

Bu makale **turnitin** programında taranmıştır.
This article was checked by **turnitin**.

Atıf/Citation

Cereyan, Sinan, "Âşık Veysel'in "Çiğdem Der Ki" Şiirinde Çiçekler: Çiğdem, Lâle, Sümbül, Nevruz", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, Ekim 2023, s. 240-251.

Cereyan, Sinan, "Flowers in Âşık Veysel's Poetry "Çiğdem Der Ki": Crocurs Tulip, Hyacinth and Nowruz Flower", *Hikmet-Journal of Academic Literature*, Tradition and Literature Special Issue in Memory of Âşık Veysel, September 2023, p. 240-251.

10.28981/hikmet.1315053

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
ÂŞIK VEYSEL HATIRASINA
GELENEK VE EDEBİYAT ÖZEL SAYISI
YIL 9, EKİM 2023

Dr. Öğr. Üyesi Sinan CEREYAN

**ÂŞIK VEYSEL'İN "ÇİĞDEM DER Kİ" ŞİİRİNDE ÇİÇEKLER: ÇİĞDEM, LÂLE,
SÜMBÛL VE NEVRUZ**

**FLOWERS IN ÂŞIK VEYSEL'S POETRY "ÇİĞDEM DER Kİ": CROCUS, TULIP,
HYACINTH AND NOWRUZ FLOWER**

ÖZ

Klasik Türk şiirinde bitkiler, çiçekler ve doğa önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu unsur birçok divan şairinin şiirlerini süslemiştir. Divan şiirinde olduğu gibi halk şiiri ve türkülerde de çiçek ve tabiat unsurlarına çok sık yer verilmektedir. Âşık Veysel'in şiirlerinde çiçekler genellikle doğal güzelliklerin sembolü olarak kullanılarak insani duyguları yansıtmıştır. Çiçekler, hayatın kısa hayatın kısa ve fani oluşunu simgelerken aynı zamanda güzellik, sevgi, umut ve huzur gibi duyguları da ifade etmektedir.

Âşık Veysel'in "Çiğdem Der ki" adlı şiiri, çiçek temasını ele alan şiirlerinden biridir. Veysel'in, söz konusu şiirinde, yer verdiği çiçekler; klasik şiirimiz başta olmak üzere halk şiirimizi ve türkülerimizi süsleyen çiçeklerdir. Bu çiçeklere Âşık Veysel'in gözünden bakınca, çiçeklere dokunduğunu, hissettiğini, çiçeğe adeta can yüklediğini ve ayrıca yiğidin başına bela açtığını söyleyebiliriz.

Bu çalışma Âşık Veysel'in "Çiğdem Der ki" şiiriyle sınırlıdır. Onun bu şiirinde çiçeklere nasıl bir duygu yüklediği ve çiçeklerin kendi ağızlarından tabiatı, mekânı ve konumlarını nasıl gördükleri tahlil edilecektir. Âşık Veysel, çiçekler vasıtasıyla insanlara bazı mesajlar vermekte ve dünyanın özüne ve yaşamın kıymetine ilişkin önemli bir anlatıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Âşık Veysel, Şiir, Çiçek, Doğa.

ABSTRACT

Plants, flowers and nature have an important place in classical Turkish poetry. This factor embellished the poems of many divan poets. Flowers and nature are frequently mentioned in folk poetry and folk songs like Divan poetry. In Âşık Veysel's poems, flowers are often used as a symbol of natural beauty and reflect human emotions. While flowers symbolize the ephemerality and transience of life, they also express emotions such as beauty, love, hope and peace.

Âşık Veysel's poem "Çiğdem Der ki" is one of his poems dealing with the flower theme. In this poem of his, it will be analyzed what kind of emotion he gives to flowers and how they see the nature, place and position of flowers in their own mouths. Âşık Veysel gives some messages to people through flowers and makes an important narrative about the essence of the world and the value of life.

Keywords: Âşık Veysel, Poetry, Flower, Nature.

Giriő

Şiir, dilin en yüksek seviyede kullanıldığı bir ifade tarzıdır. Malzemesi dil olan Şair, muhayyilesinin süzgecinden geçirdiği duygu ve düşüncelerini en güzel bir biçimde ifade edebilmek için dilin bütün imkânlarını sonuna kadar yoklamak zorundadır (Macit, 2005, 1). Bu tanımdan hareketle Şiiri, dilin en büyüü ve en dokunaklı dansı olarak görebiliriz. Şiir harflerin melodik bir ritme dönüşerek kalbin nağmelerine eşlik ettiği bir sanat eseridir. Şiir, duyguların ve düşüncelerin en saf ve zarif hâliyle ifade edildiği bir dilin yüreklere dokunuşudur.

Şiir, sözcüklerin sınırlarını aşan bir yolculuktur. İçindeki kelimelerin, mısraların ve beyitlerin dansıyla insanı başka diyarlara, farklı zamanlara sürükler. O duygusal bir yolculuktur; bazen sevgiye, bazen acıya, bazen de umuda yol alır. İnsan adeta Şiirin büyüü dünyasında kaybolurken, duygu ve düşüncelerin mistik bir şekilde birleőtini hissederek. Okuyucu bir dörtlüğün bir beytin bir dizinin içinde saklı olan anlamları çözmek için ve sözcükler arasında gizlenmiő derin manaları ve gizemleri kavramak için çaba sarf eder. Şiir, anlamın ötesine geçerek sezgilerin peşinden gider ve okuyanı o derin sulara sürükler.

Şiir; dilin gücünü ve estetiğini en üst seviyede kullanma sanatıdır. Sözcükler, ses uyumu, ritim ve vurguyla birleőir, akla ve kalbe bir ahenk sunar. Şair, kelimeleri kusursuz bir kompozisyonla birleőtirerek duyguların en yoğun halini hissettirir.

Türk Őairlerin Şiirlerine konu olan çiçek ise, Şiirlerde yer alan en değerli unsurlarından biridir; dolayısıyla çiçeğin, baőtta edebiyat olmak üzere mimari, tezhip, minyatür vb. gibi hemen hemen her alana yansıldığını söyleyebiliriz (Doğan, 2018, 419).

Çiçek, toprağın bağrından sıyrılan, gökyüzüne uzanırken güzelliğiyle insanı büyüleyen bir mucizedir. İçinde barındırdığı muhteőem bir enerji vardır. Üzerindeki renkler ve desenler, insana tüm sıkıntıları unutturabilecek güçtedir. Çiçek, doğanın canlı bir eseri gibidir. Nazıkçe açılırken, gösterdiği sabır ve özveriyle insana görkemli bir olay bahőetmektedir. Gövdeleri, dalları ve yapraklarıyla adeta birer sanat eserine dönüşmektedir. Her biri, kendine özgü karakteriyle insana kendi hikâyesini anlatmaktadır.

Çiçek; sevgi, umut, neőe, saflık gibi duyguların sembolüdür. Çiçek, sevdiklerimize duygularımızı ifade etmenin en güzel yoludur. Bir çiçeğin elden ele dolaşmasıyla birlikte sevgi yayılır, umut yeőerir, gönüller açılır.

Bir çiçeğin hayat döngüsü de bir başka hikâyedir. Tohumdan filizlenir, toprağın sıcaklığında büyür, güneşin ışığıyla beslenir. Rüzgârla dans eder, yağmurla serpilir. Belki bir süre sonra solacak ve toprağa dönecektir, ancak o süre zarfında yüreklere neőe saçacak, ruhları besleyecektir.

Çiçek, insanlığa sunulan bir armağanıdır. Onunla kurulan bağ, insanı yeniden dođmuő gibi hissettirir. Bir çiçeğin güzellik dolu dünyasında

dolaşırken zamana meydan okur, anın tadını çıkarırız. O küçücük varlık, içinde sonsuz bir huzur barındırır; bize yaşama sevincini hatırlatır.

Güzellikleri, kokuları, renkleri ile insanları adeta büyüleyen çiçekler süsleme sanatlarının, divan edebiyatı ve halk edebiyatı başta olmak üzere edebiyatın vazgeçilmez öğeleridir (Andım Uçar ve Göher Vural, 2020, 179-198).

Edebiyatımızda şiir ve çiçek arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Şiirlerde çiçekler genellikle doğanın güzelliklerini, duygusal derinlikleri ve insana dair birçok anlamı simgeler. Şairler, çiçekleri şiirlerinde kullanarak duygusal, romantik, lirik veya sembolik anlatımlar oluştururlar. Çiçekler, şiirlerde genellikle güzellik, zarafet, sevgi, aşk, umut, yaşamın geçiciliği, doğanın döngüsü ve değişim gibi birçok temayı temsil eder. Şairler, çiçekleri görsel ve duygusal etkileycilikleri nedeniyle bir imge olarak kullanarak şiirlerine canlılık ve renklilik katarlar.

Çiçekler aynı zamanda şiirlerde metafor ve sembol olarak da kullanılır. Şairler, çiçekleri sevgiliye benzeterek aşkı ve duygusal bağları anlatırken solmuş veya soldurulmuş çiçekleri, geçmişin kaybını veya ölümü sembolize eden unsurlar olarak kullanırlar. Ayrıca çiçeklerin açması, büyümesi ve solması gibi doğal döngüler insan hayatının sürekliliğini ve değişimini yansıtabilir. Şiirlerde çiçeklerin kokusu, rengi, dokusu ve güzelliği detaylı bir şekilde betimlenmektedir. Bu betimlemelerle şairler, okuyucunun duyularını harekete geçirerek şiirlerinde derin bir etki yaratır. Çiçekler, şiirin içinde çağrışımlar ve duygusal anlamlar oluşturarak okuyucuya derin bir deneyim sunar.

Çiçeklerin doğa ile olan bağlantısı şiirlerde sıkça işlenir. Şairler, çiçekleri doğanın bir parçası olarak görerek insanın doğayla uyum içinde olması gerektiğine vurgu yapar. Çiçeklerin büyümesi ve açması, doğanın döngüsünün bir parçası olarak insanın da değişime ve büyümeye açık olması gerektiğini anlatır.

Edebiyatımızda şiir ve çiçek arasındaki ilişki; çiçeklerin güzellikleri, sembolik anlamları ve doğayla olan bağlantıları üzerinden kurulur. Şairler, çiçekleri kullanarak duygusal, sembolik ve görsel açıdan zengin şiirler oluşturarak okuyucunun duygu dünyasına hitap eder. Bu noktalar, şiir ve çiçek arasındaki ilişkinin genel olarak nasıl kurulabileceğini açıklamaktadır. Ancak her şairin ve şiirin kendine özgü bir tarzı ve yaratıcı yaklaşımı vardır. Bu nedenle, şiir ve çiçek ilişkisi her şairin yaratıcılığına ve şiirin amacına bağlı olarak farklı şekillerde ortaya çıkabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Şiir ve çiçeğin ilişkisini şiirlerinde sık sık gördüğümüz 20. yüzyılın önemli halk şairlerinden biri olarak kabul edilen Türk halk ozanı ve saz şairi olan Âşık Veysele'nin şiirlerinde doğa ve tabiat teması sıkça yer alır. Bu bağlamda çiçekler, onun şiirlerinde kullanılan önemli sembollerden biridir.

Âşık Veysel *tabiat* şiirine öncelikle toprağı işleyerek başlamaktadır. Daha sonra bu topraktan yetişen bitkiler, çiçekler ve ağaçlarla devam etmektedir. O tabiatın kucağında yetişmiş bir köy çocuğudur. Gün olmuş ağacın gölgesinde oturmuş, başka bir gün ağaçtan kaval yaptırmış, ağacın önemini ve çiçeğin kıymetini şiirleri ve türküleri vasıtasıyla halka aktarmıştır; (Alptekin, 2009, 47)

Bahar gelir yaprak açar yaz olur

Aşka düşen ateş olur köz olur

Kaval olur keman olur saz olur

Türlü türlü sada verir ağaçlar (Oğuzcan, 1973, 152).

Âşık Veysel'in şiirlerinde çiçekler; genellikle doğanın güzelliğini, sevgiyi, umudu ve hayatın geçiciliğini sembolize eder. Çiçekler, hayatın zorluklarına rağmen doğanın sunduğu güzelliklerin hatırlatıcısı olarak da kullanılır.

Doğada görülen ve edebiyatımıza aksettirilen, özellikle şiirlerimizde yer alan çiçeklerin estetik birer kullanıma kavuşması Türklerin göçebe yaşam tarzından yerleşik yaşam tarzına geçmeleriyle mümkün olmuştur. Bu geçişin maddî göstergesi de yerleşik hayatla beraber görülmeye başlanan ve sosyal yaşamın ayrılmaz bir parçası hâline gelen bahçe kültürüdür (Açıl, 2015, 5). Nitekim ülkenin bazı yörelerini gezip türkülerini söyleyen Âşık Veysel'in de huzura kavuştuğu yer; köyü, bahçesi, tarlası, dağı ve deresidir. Bundan dolayıdır ki, şiirlerinde tabiat konusuna yer veren âşıkların başında gelir. O gurbetteyken de; gönlünü memleketinden, tabiatından ve bahçesinden koparmamıştır. Aşağıda yer alan şiiri de bu bağlamda yorumlamak gerekir (Kaya, 2011, 83-84):

Arzusun çektiğim Beserek Dağı

Elvan elvan çiçeklerin açtı mı

Çevre yanın güzellerin otağı

Bizim eller yaylasına göçtü mü

ÂŞIK VEYSEL'İN KISACA HAYATI, ESERLERİ VE ŞİİRLERİNDE YER ALAN ÇİÇEKLERİN SEMBOLİK ANLAMLARI

Âşık Veysel Şatıroğlu (1894-1973)

Âşık Veysel "Gerçek adıyla Veysel Şatıroğlu" 25 Ekim 1894 yılında Sivas'ın Sarkışla ilçesine bağlı Sivrialan köyünde dünyaya gelmiştir. Türk halk ozanı ve saz şairidir. Türk halk müziğinin önemli isimlerinden biri olarak kabul edilir. Çocukluk dönemini köyünde geçiren Âşık Veysel 7 yaşında çiçek hastalığına yakalanarak önce sağ gözünü kaybetmiş sonra sol gözüne perde inmiştir. Bu nedenle tüm yaşamını âmâ olarak sürdürmüştür.

Yaşadığı çiçek hastalığı ve gözlerini kaybetmesi gibi olaylardan sonra Veysel okula gidememiştir. On yaşına geldiğinde babası biraz oyalanması için kendisine kırık bir saz almıştır. Kendisi o dönemlerde saz çalamaz ve şiir yazamazmış fakat bazı halk şairlerinin şiirlerini ezbere söylemiş. Uzun süre saza alışamayan Veysel'e sonunda Molla Hüseyin ve Ali Ağa saz çalmayı öğretmişler. Gençlik dönemini köyünde geçiren Âşık Veysel 1930 yılında Ahmet Kutsi Tecer¹'le tanışmıştır. Ahmet Kutsi, 5 Ocak 1931 tarihinde Sivas'ta bir Âşıklar Bayramı hazırlamış. Âşık Veysel'i de çağırmıştır. Âşıklar Bayramı'na o zaman on beş âşık katılmış. Bayram üç gün devam etmiştir. Ahmet Kutsi Bey, işte o geceden sonra, "Halk Şairi", olduklarına dair bu kişilere birer kâğıt vermiştir. O tarihe kadar köyden dışarı çıkmayan Veysel *Halk Şairi* belgesini alınca Adana'ya, Mersin'e gitmiştir. Ondan sonra kırk vilayette çalmış söylemiştir. (Bakiler, 1989,6-7)

Âşık Veysel, halk müziği geleneğine bağlı olarak türküler bestelemiş ve söylemiştir. Kendisine ait birçok türküyü sazıyla birlikte icra etmiştir. Türkülerinde genellikle aşk, doğa, insanlık değerleri, sevgi ve özlem gibi temaları işlemiştir. Eserlerinde derin bir duygu yoğunluğu ve halk diline özgü bir anlatım tarzı bulunmaktadır.

Âşık Veysel'in en bilinen türkülerinden bazıları "Uzun İnce Bir Yoldayım", "Kara Toprak", "Gel Gönül Gidelim Aşk Ellere", "Beni Hor Görme" ve "Çiğdem Der ki" gibi eserleridir. Bu türküler, Türk halk müziği repertuarının temel taşları arasında yer alır ve birçok sanatçı tarafından seslendirilmiştir.

Âşık Veysel'in şiirlerinin sembolik değerleri bulunmaktadır. Şiirlerinde ve derlediği türkülerinde kullandığı bu semboller aracılığıyla insan doğasını, evreni ve yaşamın anlamını anlatırken, okuyucuya ve dinleyiciye farklı düşünsel ve duygusal katmanlar sunmaktadır.

Âşık Veysel, Türk kültürüne ve müziğine, halk edebiyatına büyük katkılarda bulunmuş bir sanatçı olarak kabul edilir. 1973 yılında yaşamını yitiren Âşık Veysel, Türk halk müziği geleneğinin en önemli isimlerinden biri olarak hatırlanmaktadır. Eserleri hala günümüzde de dinlenmekte ve saygıyla anılmaktadır.

ÇİĞDEM ÇİÇEĞİ:

Halk şairleri sürekli ayrılıktan şikâyetçidirler. Şair için güzel olan, sevgilin özlenmesi, hasret ve gurbet duygusunun tadılıp dile getirilmesidir. Bu yüzden her şeyi, her yeri ayrılık penceresinden görür. Rengârenk çiçeklerle bezenmiş tabiat bile perişan bir haldedir. Hemen hemen bütün halk şairlerinde çiçeğin işlevi aynıdır. Bahar ve sevgilinin güzelliği tasvir edilirken, çiçeklerden mutlaka söz edilir. Bu çiçeklerin sayısı, divan şiirinde olduğu gibi oldukça sınırlıdır. Gül, lâle, sümbül, nergis, menekşe, çiğdem, nevrüz, erguvan vb. divan şiiri de halk şiiri de birbirinden çok farklı görünmekle beraber, aynı

¹ Sivas'ta dönemin Maarif (Milli Eğitim) Müdürü

duyarlılığı yansıtır. Seçilen çiçeklerin hepsi semboldür, ayrıca tek başlarına bütün bir tabiatı temsil ederler (Ayvazoğlu 2017, 287-289).

Genel olarak Türk şiirinde çiğdem çiçeği, baharın simgesi olarak kullanılan ve doğanın uyanışını temsil eden bir motif olarak kullanılır. Şairler, çiğdem çiçeğini çeşitli imgeler ve sembollerle ifade ederek doğanın güzelliğini, aşkı, umudu ve yeniden doğuşu anlatır. Çiğdem çiçeği, genellikle bahar mevsiminin gelişini simgeler. Şairler, çiğdem çiçeğini baharın ilk habercisi olarak kullanarak doğanın canlanışını ve yeniden başlangıcını anlatır. Çiğdem çiçeği, zarif ve narin yapısıyla güzellik ve zarafetin sembolüdür. Şairler, çiğdemi kadının güzelliğiyle ilişkilendirerek onun zarafetini ve çekiciliğini anlatır. Çiğdem çiçeği, aşk ve sevgi duygularını ifade etmek için kullanılan bir semboldür. Şairler, çiğdem çiçeğini sevdiği kişiye olan duygularını ifade etmek veya aşkın gücünü vurgulamak için kullanır. Çiğdem çiçeği, topraktan çıkan ve güneşe doğru yükselen bir çiçek olarak umudu ve yeniden doğuşu temsil eder. Şairler, çiğdem çiçeğini umut dolu bir geleceği simgeleyerek hayata olan inancı ve yenilenmeyi anlatır. Bu temaların yanı sıra çiğdem çiçeği şiirde renklerle, doğal unsurlarla ve diğer imgelerle birlikte kullanılarak farklı anlamlar kazanabilir. Türk şiirinde çiğdem çiçeği; doğa, aşk, güzellik ve umut gibi evrensel temaların sembolik bir ifadesi olarak değerlendirilir.

Anadolu coğrafyası bin bir çeşit kır çiçeği ile süslenmiştir. Bunların hemen hepsinin Türkçe adları vardır. Halk şairleri bu çiçeklerin adlarını bilir. Sadece çiçeklerin değil işe yarar bütün bitkilerin adlarını da bilirler, çünkü onlarla iç içe yaşamaktaydılar (Ayvazoğlu, 2017, 288-289).

Bektâşiliğin ve Ehlibeyt'in sembollerinden biri olan çiğdem; çiçeklerle, doğayla iç içe yaşamış olan Âşık Veysel'in türküsünde şöyle yer almaktadır:

Çiğdem der ki ben âlâyım
Yiğit başına belayım
Çiğdem der ki ben âlâyım
Yiğit başına belayım
Hepsinden ben âlâyım
Benden âlâ çiçek var mı çiçek var mı hey
Çiğdem çiçek dolu dağlar
Yârim gurbet elde ağlar elde ağlar hey

Âşık Veysel Çiğdem çiçeğinin en âlâ çiçek olduğunu iddia ettiğini belirterek dağların çiğdemle dolu olduğunu söylemektedir. Çiğdem'in kendisini en yüksekte görüyor olması yiğidin başına bela olmasını netice vermektedir.

LALE ÇİÇEĞİ:

հիքմետ - Hikmet - حکمت

Klasik Türk şiirinde en çok dikkat çeken çiçeklerden biri, gül çiçeğidir. Gül çiçeğinden sonra divan şairlerinin en çok kullandıkları çiçekse lâledir. Sümbül, nergis, yasemin ve menekşe gibi çiçekler de klasik Türk şiirinde oldukça sık kullanılmaktadır (Bayram, 2007,217).

Türk edebiyatında lâle çiçeği; genellikle güzellik, aşk, ahenk ve estetik anlamında kullanılan bir sembol olarak kullanılır. Osmanlı İmparatorluğu'nda önemli bir yere sahip olan lâle, Türk kültüründe de önemli bir sembol haline gelmiştir. Lâle; zarafeti, renkliliği ve estetik değeriyle Türk edebiyatında güzelliği temsil eder. Şairler, lâleyi insan güzelliği veya doğanın güzelliğiyle ilişkilendirerek bu temayı anlatır. Lâle, aşkın sembolü olarak kullanılır. Şairler, lâleyi sevgiliye olan aşkı ifade etmek veya aşkın tutkusunu vurgulamak için kullanır. Lâle edebiyatımızda hürriyet ve özgürlük anlamında da kullanılır. Osmanlı İmparatorluğu'nda lâle, Batı etkisini ve renkliliği temsil eden bir sembol olarak görülürdü. Dolayısıyla lâle; özgürlüğü, çeşitliliği ve farklılıkları ifade eder.

Lâle, baharın gelişiyi ilişkilendirilen bir semboldür. Şairler; lâleyi baharın coşkusu, sevinç ve neşeyi ilişkilendirerek bu temayı anlatır. Edebiyatımızda şiirlerde ve öykülerde sıklıkla kullanılan bir motif olmuştur. Çeşitli renkleri ve biçimleriyle lâle çiçeği, Türk edebiyatında geniş bir sembolik anlam yelpazesine sahiptir ve farklı temalarla ilişkilendirilerek zengin bir ifade potansiyelini içerir.

Klasik şiirimizde XVI. yüzyıla kadar sözü edilen lâleler yabancı türlerdir. Yabaniciliklerinden, yani dağlarda, kırlarda yetişiyor olmalarından dolayı "taşralı" tabiri ile anılmaktadır. Bunun için utangaç, usul-erkân bilmez bir çiçek olarak düşünülen lâle; bir bakıma utangaçlığın, çekingenliğin sembolü olarak bilinmektedir (Ayvazoğlu, 2017,122).

Nitekim Âşık Veysel, *Çiğdem Der ki* şiirinde lâleden şu şekilde bahsetmektedir:

Lale der ki behey Tanrı
Benim boynum neden eğri?
Lale der ki behey Tanrı
Benim boynum neden eğri?
Yârdan ayrı düştüm gayrı
Benden âlâ çiçek var mı çiçek var mı hey
Al baharlı mavi dağlar
Yârim gurbet elde ağlar elde ağlar hey

Âşık Veysel'in yaşadığı coğrafyada mevsimler çok sert geçmektedir. Kışlar uzun, bahar ve yazlar kısadır. O, dört mevsimin özelliklerini çok iyi bilmektedir; fakat özlemine duyduğu mevsim bahardır (Alptekin, 2009, 47).

Âşık Veyssel'in şiirindeki lâlenin boynu; utangaçlığından, çekingenliğinden dolayı *boynu eğri* tabiri ile nitelendirilmektedir. Aynı zamanda çetin kış şartlarının yaşandığı bölgelerde, lâle halk tarafından çok sevilir çünkü bu çiçek baharı müjdelemektedir.

Al baharlı mavi dağlar derken mavi dağların al rengine yani lâlenin rengi olan kırmızıya ve dolayısıyla baharın gelişine işaret etmektedir.

(MOR) SÜMBÜL ÇİÇEĞİ:

Klasik şiirimiz başta olmak üzere halk şiirimiz ve türkülerimizde sümbül çiçeği; gül, lale ve nergisten sonra en sık kullanılan çiçeklerden biridir. Genellikle baharın gelişini, aşkı, umudu ve sevgiyi temsil eden bir sembol olarak kullanılır. Sümbül çiçeği, kış uykusundan uyanan doğanın habercisi ve baharın müjdecisi olarak görülür ve şiirlerde çeşitli imgelerle anlatılır. İlkbahar aylarında topraktan çıkan sümbül çiçeği, doğanın uyanışını ve yeniden doğuşu simgeler. Şairler, sümbül çiçeğini baharın gelişini kutlayan ve doğadaki canlanmayı anlatan bir sembol olarak kullanır. Sümbül çiçeği, aşkın sembolü olarak da yer alır. Şairler, sümbül çiçeğini sevgililerine olan duygularını ifade etmek veya aşkın gücünü vurgulamak için kullanır. Sümbül çiçeği; saf, zarif ve duygusal bir aşkı temsil eder. Sümbül çiçeği, kış mevsiminin ardından topraktan çıkan bir çiçek olarak umudu ve yeniden doğuşu temsil eder. Şairler, sümbül çiçeğini umut dolu bir geleceği simgeleyerek hayata olan inancı ve yenilenmeyi anlatır. Sümbül çiçeği, sadelik, zarafet ve doğallık sembolü olarak da kullanılır. Şairler, sümbül çiçeğinin sadeliği ve doğal güzelliğiyle insanın içsel güzelliğini ve ruhun safiyetini ifade eder. Sümbül çiçeği, Türk şiirinde sıklıkla kullanılan bir motif olmuştur. Doğanın uyanışını, baharın gelişini, aşkı ve umudu sembolize ederek şiirlerde derin anlamlar taşır. Şairler, sümbül çiçeğini doğanın güzellikleriyle, insan duygularıyla ve evrensel temalarla ilişkilendirerek çeşitli imgeler ve semboller kullanırlar.

Klasik Türk şiiri estetiği açısından sümbül; rengi, kokusu ve şekli açısından önemlidir. Koyu rengi ve kokusu saç ve kâküle benzetilmektedir. Şekil açısından ise dağınıklık ve perişanlık hallerini anımsattığından dolayı dağınık saça benzetilerek şiirlerimizde yer almaktadır (Açıl, 2015,16).

Divan şiirinde genellikle sevgilinin perişan dağınık zülfüne ve kâkülüne benzetilen sümbül çiçeği tutkunlarımızın da çok sevdikleri ve yetiştirmek istedikleri bir çiçek olmuştur. Nitekim Veyssel'in Çiğdem Der ki şiirinde sümbül çiçeği şu şekilde anımsanmaktadır:

Sümbül der ki boyum uzun

Yapraklarım dizim dizim

Sümbül der ki boyum uzun

Yapraklarım dizim dizim

Beni ak gerdana dizin

Benden âlâ çiçek var mı çiçek var mı hey

Mor sümbüllü mavi dağlar

Yârim gurbet elde ağlar elde ağlar hey

Adeta bir çiçek âşığı olan Veysel'in şiirinde yer alan sümbülün boyu uzun, yaprakları ise sıra sıradır. Öyle ki bu yapraklar boyna bir gerdanlık olacak biçimdedir.

NEVRUZ ÇİÇEĞİ:

Edebiyatımızda nevruz çiçeği, genellikle baharın gelişini temsil eden bir sembol olarak anlatılır. Farsça da yeni gün anlamına gelen Nevruz; İran, Türkiye, Azerbaycan, Türkmenistan gibi birçok Orta Asya ve Orta Doğu ülkesinde kutlanan bir bayramdır. Bu bayramın başlıca sembollerinden biri olan nevruz çiçeği, canlı renkleri ve gösterişli yapısıyla dikkat çeker.

Edebi metinlerde nevruz çiçeği genellikle baharın habercisi olarak betimlenir. Bu çiçek, kışın sona erdiğini ve doğanın yeniden canlanacağını müjdeleyen bir simgedir.

Nevruz çiçeği ayrıca umudu, yenilenmeyi ve tazelenmeyi de temsil eder. Kış mevsiminin ardından gelen bahar, doğanın uyanışı ve yeniden doğuşuyla ilişkilendirilir. Bu nedenle nevruz çiçeği; geçmişin kötülüklerinden arınma, yeni bir başlangıç yapma ve umut dolu bir geleceğe adım atma mesajını taşır. Aynı zamanda birlik, dayanışma ve kardeşlik duygularını da vurgular.

Edebi metinlerde nevruz çiçeği; genellikle baharın güzelliklerini, doğanın canlanışını ve yaşamın devamını sembolize eden bir motif olarak kullanılır. Şiirlerde, romanlarda, hikâyelerde ve diğer edebi eserlerde nevruz çiçeği; gençlik, aşk, umut, coşku gibi temaları işlerken sıkça kullanılan bir semboldür.

Nevruz çiçeği edebiyatta kullanıldığı bağlamda; doğanın döngüsüne, yenilenmeye, umuda ve insanın içsel dönüşümüne dair mesajlar taşır. Aynı zamanda bir toplumun birlik ve beraberlik duygusunu vurgulayarak insanların ortak değerlere sahip çıkması gerektiğini anlatır.

Nevruz çiçeği; doğada nadir bulunmasının yanında, başı dik, sert ve zorlu kışa başkaldıran, bir çiçek görünümündedir. Çetin kış şartlarına cesaretle karşı koyan bir çiçek olması onu özgürlüğün ve hürriyetin sembolü haline getirmektedir (Duran, 1997, 125-171)

Nevruz çiçeği, Türk Edebiyatında sembol olarak önemli bir yer tutmaktadır. Nevruz çiçeğinin şair ve halk ozanlar tarafından belirgin özellikleri vurgulanarak tanınıyor olması oldukça önemlidir. Nitekim Âşık Veysel'in şiirinde nevruz çiçeği şöyle tasvir edilmektedir:

Nevruz der ki ben nazlıyım
Sarp kayalarda gizliyim
Nevruz der ki ben nazlıyım
Sarp kayalarda gizliyim
Mavi donlu gök gönlüyüm
Benden âlâ çiçek var mı çiçek var mı hey
Çayır çimen dolu dağlar
Yârim gurbet elde ağlar elde ağlar hey

Âşık Veysel'in şiirinde nevruz çiçeği, doğada nadir bulunması özelliği ile anılmaktadır. Bu çiçek dağların zirvelerinde en gizli yerlerde yani sarp kayalarda gizlenmiştir. Dolayısıyla nevruz da kendisini en âlâ çiçek olarak görmektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

Âşık Veysel'in "Çiğdem Der ki" adlı şiiri, Türk halk edebiyatının önemli eserlerinden biridir. Şiir, doğanın güzelliklerini anlatarak insanın iç dünyasına dair derin mesajlar vermektedir.

Şiir; çiğdem, lâle, (mor) sümbül, nevruz çiçeğinin kendine özgü bir anlatımıyla başlar ve bitki dünyasının doğal bir varlık olarak insanlara mesajlar iletmek istediğini vurgular. Âşık Veysel; çiğdem, lâle, (mor) sümbül, nevruz çiçeğini bir aşk ve sevgi sembolü olarak kullanmakta ve insanların içinde saklı olan duygunun, sevginin ve güzelliğin yüceliğine dikkat çekmektedir.

Âşık Veysel, Çiğdem Der ki şiirinde çiçekler aracılığıyla insanların doğayla olan bağını ve içsel yolculuğunu anlatmaya çalışır. Şair, insanın kendini keşfetme sürecinde doğanın güzellikleriyle birlikte uyum içinde olmasının önemini vurgular. Çiğdem, lâle, (mor) sümbül, nevruz çiçeği insanların içindeki güzellikleri ortaya çıkararak onlara rehberlik eder. Şiir; doğanın insanın iç dünyasına nasıl dokunduğunu, ona ilham verdiğini ve içsel huzuru sağladığını anlatarak evrensel bir mesaj verir.

"Çiğdem Der ki" şiiri, insanların içsel yolculuklarını ve doğanın gücünü anlatan derin bir anlam taşır. Şiir, doğanın insan ruhuna yansıyan güzelliklerini ve bu güzelliklerin insanın iç dünyasında nasıl canlandığını açık bir şekilde ifade eder. Âşık Veysel'in dili ve imgeleriyle çiçeği anlatması, okuyucuya ve dinleyiciye derin bir duygusal deneyim yaşatır. Doğa ile olan bağlantının insanın ruhunu besleyip huzur verdiğini vurgulaması buna bir örnek olarak verilebilir. Bu sebeple Âşık Veysel'in şiiri, doğanın insan hayatındaki önemine ve içsel yolculuğunun değerine dair unutulmaz bir anlatım sunar.

"Çiğdem Der ki" şiiri, Âşık Veysel'in edebi yeteneğini ve derinlikli düşüncelerini yansıtan bir başyapıttır. Bu şiir, doğa ve çiçek sevgisi ve insanın iç dünyasının keşfi üzerine düşünen herkes için ilham kaynağı olabilir.

Kaynakça

- Açıl, Berat. "Klasik Türk Şiirinde Estetik Bir Unsur Olarak Çiçekler". *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* 5, (2015), 1-28.
- Alptekin, Ali Berat. *Âşık Veysel*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 2009.
- Andım Uçar, Gülşah - Göher Vural, Feyzan. "Kerkük'ten Anadolu'ya Türkülerde Kuşlar ve Çiçekler". *Türk Dünyası Araştırmaları* 126/248, (2020), 179-198.
- Ayvazoğlu, Beşir. *Güller Kitabı*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2017.
- Bakiler, Yavuz Bülent. *Âşık Veysel*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989.
- Bayram, Yavuz. "Klasik Türk Şiirinde Duyguların Dili: Çiçekler". *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 2/4, (2007), 209-219
- Doğan, Hasan. "Klasik Türk şiirinde Çiçekler", *Çiçek Kitabı*, Haz. Emine Gürsoy Nasakli, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018.
- Duran, Remzi. "Türk Süsleme Sanatlarının Ortak Motifi Nevruz Çiçeği". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* 2, (1997), 125-171.
- Kaya, Doğan. *Âşık Veysel*, Ankara: Akçağ yayınları, 2011.
- Macit, Muhsin. *Divan Şiirinde Âhenk Unsurları*, İstanbul: Kapı Yayınları, 2005.
- Oğuzcan, Ümit Yaşar. *Âşık Veysel Şatıroğlu Dostlar Beni Hatırlasın*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1973.